



IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

2025-yil 1(2)-son



TORCG

**“IJTIMOIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-
INNOVATSION TADQIQOTLAR”**

ilmiy-metodik jurnali

Bosh muharrir:

Boltaeva Mohichehra

Tahrir hay'ati:

07.00.00 - Tarix fanlari

- Ergasheva Yulduz — Tarix fanlari doktori, professor
- Zununova Gulchehra — Tarix fanlari doktori, professor
- Kurbonova Zemfira — Tarix fanlari doktori, professor
- Askar Jumashayev — Tarix fanlari doktori, professor
- Nurjanov Sabit Uzakbayevich — Tarix fanlari doktori, katta ilmiy xodim
- Xaydarov G'ayratbek Mirzapulatovich — Tarix fanlari doktori, dotsent
- Seydametova Gulnara Utarbayeva — Tarix fanlari falsafa doktori, dotsent
- Nasirov Bunyod — Tarix fanlari falsafa doktori, dotsent
- Sulaymanov Salamat Arepbayevich — tarix fanlari doktori, dotsent
- Tangirbergenova Kalligul — tarix fanlari nomzodi, dotsent
- Akimniyazova Gulnaz Abdinayimovna, tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00 - Falsafa fanlari

- Yaxshilikov Juraboy Yaxshilikovich — Falsafa fanlari doktori, professor
- Saitkasimov Akbar Isaxanovich — Falsafa fanlari doktori, professor
- Musaev Odil Raxmatovich — Falsafa fanlari doktori, professor
- Suvanov Ilxom Abduxalilovich — Falsafa fanlari doktori, katta ilmiy xodim
- Alima Berdimuratova — Falsafa fanlari doktori, professor
- Kabulniyazova Gulchehra Tashpulatovna — Falsafa fanlari doktori, professor
- Siddikov Ilyos — Falsafa fanlari doktori, dotsent

10.00.00 - Filologiya fanlari

- Zakirova Soxiba — Filologiya fanlari doktori, dotsent
- Ganiyeva Shodiya Azizovna — Filologiya fanlari doktori, dotsent
- Soatova Nodira — Filologiya fanlari doktori, professor
- Kobilova Zeboxon Bakirovna — Filologiya fanlari doktori, professor
- Teshaboyev Dilmurod Raxmadjonovich -
Filologiya fanlari doktori DSc, dotsent

13.00.00 - Pedagogika fanlari

- Jo'rayev Risbay Xaydarovich — Pedagogika fanlari doktori, akademik
- Turgunoy Egamberdiyeva — Pedagogika fanlari doktori, akademik
- Ibragimov Xolboy Ibragimovich — Pedagogika fanlari doktori, akademik
- Turakulov Olim Xolbutayevich — Pedagogika fanlari doktori, professor
- Abdullayeva Barno Sayfutdinovna — Pedagogika fanlari doktori, professor

- Ismoilov Temur Islamovich — Pedagogika fanlari doktori, professor
- Umid Negmatovich Xo'jamqulov — Pedagogika fanlari doktori, professor
- Isakulova Nilufar — Pedagogika fanlari doktori, professor
- Jumanəzova Muxayyo Tojiyevna — Pedagogika fanlari doktori, dotsent

19.00.00 - Psixologiya fanlari

- Abdullayeva Dilbar — Psixologiya fanlari doktori, professor
- Atabayeva Nargis Batirovna — Psixologiya fanlari doktori, dotsent,
- Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti
- Umarov Baxriddin Mengboyevich — Psixologiya fanlari doktori, professor
- Shamshetova Anjima Karamaddinovna — Psixologiya fanlari doktori, dotsent
- Norbekova Barno — Psixologiya fanlari falsafa doktori, dotsent
- Abdumajidova Dildora — Psixologiya fanlari falsafa doktori, dotsent

23.00.00 - Siyosiy fanlar

- Jo'raqulov Furqat Norjigitovich — Siyosiy fanlar doktori, professor
- Axmedov Husnidin Alikulovich — Siyosiy fanlar doktori, professor
- Musaev Mansur Tursunpulatovich — Siyosiy fanlar doktori, katta ilmiy xodim Ravshanov
- Fazluddin Ravshanovich — Siyosiy fanlar doktori, dotsent

22.00.00 - Sotsiologiya fanlari

- Xolbekov Abdug'ani Jumanazarovich — Sotsiologiya fanlari doktori, professor
- Sodiqova Shoxida Marxaboyevna — Sotsiologiya fanlari doktori, professor
- Gabdrahmanova Gulnara Faatevna — Sh. Marjani nomidagi Tarix instituti, Tatariston Respublikasi Fanlar akademiyasi, Sotsiologiya fanlari doktori, professor
- Kamalova Xatira Sabirovna — Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent

"Ijtimoiy-gumanitar sohada ilmiy-innovatsion tadqiqotlar" - bu ilmiy-metodik jurnal bo'lib, O'zbekistonda 2024-yildan beri nashr etilmoqda. Jurnal har chorakda bir marta, yiliga 4 marta chop etiladi. Ushbu jarayonga talabga ko'ra muassislar va tahrir hayati bilan birgalikda kelishgan xolda o'zgartirish kiritish mumkin.

MUNDARIJA

09.00.00 - Falsafa.....	6
YOSHLARDA ESTETIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHDA MILLIY QADRIYATLARNING TUTGAN O‘RNI	6
Suvanova Dilnura Kurbanovna	6
Qoraboyev Suxrob Mustafakulovich.....	6
ANTIK DAVR FALSAFASIDA INSON MUAMMOSINING TAHLILI.....	11
G.T. Kabulniyazova.....	11
13.00.00 – Pedagogika.....	15
SHTURM- LIUVILL OPERATORI PARAMETLARINI TIKLASHDA SPEKTRAL BERILGANLARNI ALMASHTIRISH MASALASI.....	15
Rabimkul Abdunazarov	15
OLIY TALIM MUASSASALARIDAGI TA’LIM SIFATINI OSHIRISH XALQARO STANDARTLARNI QO‘LLASH.....	22
Hamdamov Yusufjon Mahammadjon o‘g‘li.....	22
TEXNIKA OLIY O‘QUV YURTLARIDA IMITATSION-VARIATIVLIK ASOSIDA O‘QITISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	26
Obidov Jamshidbek G‘ayratjon o‘g‘li	26
BOSHLANG‘ICH SINIF “O‘QISH SAVODXONLIGI” DARSLARIDA O‘QUVCHILARNING MANTIQUIY FIKRLASH QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	32
Sayfiddinova Jamila Ziyodaulla qizi	32
Asrorova Madina Orzuyevna.....	32
10.00.00 - Filologiya	38
XORAZM MATBUOTI TARIXIDAN	38
Iqboloy Adizova Istamovna.....	38
NAVOIY-FONIYNING TURKIY VA FORSIY G‘AZALLARIDA IRFONIY G‘OYALAR TALQINI.....	48
Bekova Nazora	48
O‘ZBEK TILIDAGI ERGASH GAPLI QO‘SHMA GAPLARNING NAZARIY ASOSLARI	57
Teshaboyev Dilmurod Raxmadjonovich	57
SHOIRA LIRIKASIDA KO‘NGUL OBRAZI VA TASVIR MAHORATI.....	62
Eshonqulova Surayyo Isomiddinovna	62
BADIIY MATNDA OKKOZIONALIZMLARNING LINGVISTIK XUSUSIYATLARI.....	72
Ibragimov Xayrulla Hamdamovich	72
G‘AFUR G‘ULOM SHE‘RIYATIDA MILLIY G‘URUR VA IFTIXOR TUYG‘ULARI TASVIRI	76
Tozagul Matyoqubova.....	76
ALISHER NAVOIY IJODIYOTIDA TELBALIKNING MOTIVLASHTIRILISHI	82
Rajabova Ma‘rifat Baqoyevna.....	82

SAKKOKIY IJODIDA QUR’ONI KARIM OYATLARIGA MUROJAAT	88
Israilov G‘ayrat Boyzoq o‘g‘li	88
19.00.00 – Psixologiya	92
O‘SMIR O‘QUVCHILARDA XAVOTIRLANISHGA BERILUVCHANLIKNI ANIQLASHNING USLUBIY ASOSLARINI SHAKLLANTIRISH	92
Alimbayeva Shaxlo Tursunovna	92
22.00.00 – Sotsiologiya	100
ZAMONAVIY TADQIQOTLARDA DINIY AN’ANALARNI O‘RGANISHDAGI YONDASHUVLAR.....	100
Abdulfaizova Durdona Ikromjon qizi.....	100

10.00.00 - Filologiya

SAKKOKIY IJODIDA QUR'ONI KARIM OYATLARIGA MUROJAAT

Israilov G'ayrat Boyzoq o'g'li

Jizzax davlat pedagogika universiteti,
O'zbek tili va adabiyoti kafedrasida o'qituvchisi
f.f.f.d., PhD (ORCID 0000-0002-9234-6759)
isroilov19920760@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada mavlono Sakkokiy devonidagi hamd qasidasida Alloh azza va jalla sifatлари tilga olingan bo'lib, fikrni tasdiqlash uchun Qur'oni karim oyat va suralariga murojaat qilingan. Islom ta'limotiga ko'ra, maqtov va madh faqat Allohgagina xosdir, faqat O'zigina loyiqdır. Vaholanki, Qur'oni karimning Tag'obun surasi 1-oyatida shunday deyilgan: Osmonlardagi narsalar va yerdagi narsalar Allohga tasbih ayturlar. Mulk Unga xosdir, maqtov ham Unga xosdir va U barcha narsaga qodirdir.

Kalit so'zlar: Qur'oni karim, hamd, sura, oyat, G'iyos ul-lug'ot, Ruh ul-quds Baqara, Qiyomat va oxirat.

ОБРАЩЕНИЕ К АЯТАМ КОРАНА В ТВОРЧЕСТВЕ САККОКИЯ

Аннотация: В статье упоминаются качества Аллаха в оде восхваления при дворе Мауланы Саккаки, а для подтверждения мнения приводятся аяты и главы Священного Корана. По учению Ислама, хвала и восхваление принадлежат только Аллаху, и только Он достоин. Однако в аяте суры Тагобун Священного Корана сказано: «То, что на небесах, и то, что на земле, воспевают хвалу Аллаху». Ему принадлежит имущество, и Ему хвала, и Он имеет власть над всем.

Ключевые слова: Священный Коран, хвала, сура, аят, Гийяс уль-лугхот, Рух уль-Кудс Бакара, Киямат и ахират.

REFERENCE TO THE VERSES OF THE HOLY QURAN IN THE WORKS OF SAKKOKIY

Annotation: In the article, the attributes of Allah are mentioned in the ode of praise in Maulana Sakkaki's court, and verses and chapters of the Holy Qur'an are referred to in order to confirm the opinion. According to the teaching of Islam, praise and praise belong only to Allah, and only He is worthy. However, it is said in verse of Surah Taghobun of the Holy Qur'an: The things in the heavens and the things on the earth sing praises to Allah. To Him belongs the property, and to Him is the praise, and He has power over all things.

Key words: Holy Qur'an, praise, surah, verse, Ghiyyas ul-lughot, Ruh ul-quds Baqara, Qiyamat and akhirat.

Hamd so'zining lug'aviy ma'nosi haqida "G'iyos ul-lug'ot"da shunday deyilgan: Hamd – xoslar istilohida Haq subhonahu taoloning buyukligini, azm-u azamatini ulug'lash, maqtashga aytadilar [1; 283]. Adabiy tur va janrlar nazariyasiga oid "Diniy va tasavvufiy turk adabiyoti"da esa, hamd "lug'aviy ma'noda yolvorish, quloqqa so'zlash, Allohga duo aylash mavzuyidagi manzuma, she'r ma'nolarida ishlatiladi" [2; 11], deb ko'rsatilgan.

Oftobi xovariy mehningda zarra tinmayin,
Ko'k oti uzra minib tun-kun yelar ul shahsuvor.

Sening ishqing bilan sharqdan chiqayotgan quyosh bir on ham tinmaydi, ot mingan chavandoz kabi osmonda tun-u kun aylanadi. Bu baytning ma'nosi Qur'oni Karimda ham

kelgan bo‘lib, yosin surasining 38-oyatida: “Quyosh o‘z istiqrori uchun yuradir. Bu o‘ta izzatli, o‘ta biluvchi Zotning o‘lchovidir,” deyilgan.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, Sakkokiy na‘t qasidasida Muhammad (s.a.v) vasf qilar ekan, Qur‘on oyatlari, hadislarga suyanadi va o‘ziga xos tarzda obraz tasvirini badiiyat darajasiga ko‘taradi. Bizning fikrimizcha, hamd va na‘tlar muallif dunyoqarashini oydinlashtirishda muhim ahamiyatga ega. “Hamd” va “na‘t”da qasida xususiyati bor, ya‘ni ta‘rif-tavsifi, til uslubi ko‘tarinki ruh bilan yozilgan [3; 208]. Demak, mohiyat e‘tibori bilan Sakkokiy hamd va na‘t qasidalarini yuksak ma‘naviy-axloqiy va tarbiyaviy ahamiyatga ega: ular kishini imonga, har bir ishni bilib qilishga, har bir qadamni o‘ylab bosishga chorlaydi va eng avvalo, shoirning diniy – so‘fiyona qarashlarini o‘zida mukammal aks ettirgan islom va tasavvuf falsafasi g‘oyalarini badiiy-teran umumlashtira olgan san‘at asarlaridir.

Kon-u daryo qahrining o‘tinda kuyub qaynab toshar,
Birisining bag‘ri qon-u biri har dam beqaror.
Lutf-u qahriningkim Jamol birla Jalol oti saning,
O‘t-u suv, tuproq-u yelni e‘tidol uzra tutor.

Agar qahrining kelsa, daryolar, konlar (bu yerda daryolar to‘plangan joy-dengiz ma‘nosida) qaynab, toshib ketadi. Birining bag‘ri qon bo‘lib, biri beqaror bo‘ladi. Sendagi husn, chiroy, go‘zallik, ulug‘lik va viqor, bularning bari ham qahrining, ham lutfing bilandir. Bular olovni, suvni, tuproq hamda shamolni bir maromda ushlab turadi. Bu yerda Sakkokiy Allohning ulug‘vorligini madh eta turib, uning qahridan ham qo‘rqish kerakligini eslatadi.

Shu o‘rinda Allohdan qo‘rqish haqida Qur‘oni Karimda kelgan ba‘zi oyatlarni sanashni lozim deb bildik: Allohdan qo‘rqinglar! Albatta, Alloh tavbani ko‘p qabul qiluvchi va rahmlidir (Hujurot surasi, 12-oyat); Bas, kuchingiz yetganicha Allohdan qo‘rqinglar (Tag‘obun surasi, 16-oyat); Ey mo‘minlar, Allohdan qo‘rqinglar, to‘g‘ri so‘zni so‘zlanglar (Ahzob surasi, 70-oyat); Kim Allohdan qo‘rqsa, U zot uning uchun (barcha g‘am-kulfatlardan) chiqar yo‘lni (paydo) qilur. Va uni o‘zi o‘ylamagan tomondan rizqlantirur (Taloq surasi, 2-3-oyatlar); Ey mo‘minlar, agar Allohdan qo‘rqsangizlar, sizlar uchun haq bilan nohaqni ajratadigan hidoyat ato qilur va yomonlik – gunohlaringizni o‘chirib, sizlarni mag‘firat qilur. Alloh ulug‘ fazl-u marhamat sohibidir (Anfol surasi, 29-oyat); Va Mendan qo‘rqinglar (Baqara, 40-oyat); Parvardigori (huzurida) turishdan (ya‘ni o‘zining Parvardigor oldida turib hayoti dunyoda qilib o‘tgan barcha amallariga javob berishdan) qo‘rqqan kishi uchun ikki jannat bordir (Rahmon surasi, 46-oyat); Ey mo‘minlar, Allohdan qo‘rqinglar! Har kim ertasi uchun oldindan nima hozirlab qo‘yganiga qarasin! Allohdan qo‘rqinglar, chunki Alloh chindan ham qilayotgan amallaringizdan xabardordir (Xashr surasi, 18-oyat).

Oh urub ishqida yer-ko‘k gunbazini kuydurur,
Ahli zohir oning aslin bilmayin aytur “buxor”.

Chin insonlarning Senga bo‘lgan ishq o‘ti, yer va osmon gumbazlarini kuydirar, ammo yuzaki qaraydigan insonlar bularni bilmaydi va aytgan gaplari xuddi tutunga o‘xshaydi. Bu misraning izohi Baqara surasining 7 oyatida kelgan: Alloh ularning qalblariga va quloqlariga muhr bosgan va ko‘zlarida parda bor. Va ularga ulkan azob bordir.

Imom G‘azzoliyning “Qiyomat va oxirat” kitobida: Zotining abadiy ekanini bildirgan Alloh taologa hamd bo‘lsin. U O‘zidan boshqa barcha mavjudotlarning o‘lishlarini istadi. Kofirlarni va gunohkorlarni qabr azobi bilan, albatta, jazolaydi. Bandalari dunyo va oxirat saodatiga erishishlari uchun ularga payg‘ambarlari vositasida amrlarini va ta‘qiqlarini yetkazdi. Bandalari oxiratda azob yoki mukofot olishlarini ularning dunyoda qilgan amallariga bog‘liq qildi. Oxirat yo‘liga kirib, roziligiga qovushishni O‘zi tanlagan va sevgan bandalariga oson qildi [4; 444] deyilgan. Zero, hamma narsani tiriltirgan va o‘ldirgan Alloh taolo Oli Imron surasining 185-oyati, Anbiyo surasining 35-oyati hamda Ankabut surasining 57-oyati sharifida: “Har bir jon o‘lim (achchig‘i)ni totguvchidir”, deb marhamat qilgan.

Odam o'g'li sen vale, Haq garchi odam suratini,
Qildi rahmat suyini qudrat ili birla ajin.

Sen odam o'g'lisan, garchand Alloh odam suratini muruvvat suvi hamda qodirlik qo'li bilan qorigan. "Yaratilishining ilk davridan boshlab inson o'zining komil va go'zal suratida bo'lgan. Balki Alloh taolo uni eng go'zal suratda, eng chiroyli xilqatda yaratgan". Bu haqiqatni Alloh taolo Qur'oni Karimda alohida ta'kidlab, shunday marhamat qiladi: Biz insonni eng go'zal tuzilishda yaratdik (Tiyn surasi, 4-oyat). Odam alayhissalom bilan yerga, Ka'baga o'rnatilgan Hajar al-Asvad, ya'ni qora tosh ham tushgan. Odam Ato yer yuzida juda uzoq vaqt (2000 yil atrofida) yashagan va vafotidan keyin Makkada dafn etilgan va toshqindan keyin uning jasadi Quddusga ko'chirilgan. Xotini eridan 40 yil keyin vafot etgan. Uning qabri Jidda shahrida bo'lib, Maqbarut ul-Ummi Havva (Havvo maqbarasi) deb nomlanadi. 1975-yilda Saudiya Arabistoni hukumati tomonidan qabr ustiga maqbara qurilgan [8].

Nur bahridin arig' zoting erur duri yatim,
Ne deb ayto yin aningdek gavhar aslin movutin.

Sening zoting nur ummonidagi bir sadaf ichida yakka o'zi yetilgan donador dur bo'lib, bu dur (gavhar) loyqa suvning tingani kabidir. "Batahqiq, sizlarga o'zingizdan bo'lgan, mashaqqat chekkaningiz uning uchun og'ir bo'lgan, siz (ning saodatga yetishishingiz)ga tashna, mo'minlarga mushfiq, mehribon Rasul keldi".

Avval odamg'a vadi'at qo'ydi nuringni O'g'on,
Ushbu sirni bilmag'onlar bo'ldi mardudi lain.

Alloh (O'g'on) Muhammad s.a.v.ning nurlarini yaratib, uni Odam a.s.ga omonatga (vadi'at) berdi. Va bu sirni bilmaganlar la'natlandi.

"Kunt-u kanzan" din xazoyin Xozini zoting erur,
Ore-ore ul amonatg'a kerak sentek Amin.

Kuntu kanzan bir xazina bo'lsa, xazinachisi sensan va, albatta, bu xazinaga sendek Amin (omonatga xiyonat qilmaydigan, payg'ambarimizning sifatlaridan biri) kerak. "Kuntu kanzan" [5;89] haqida hazrat Navoiy 1499-yil yozilgan "Lison ut-tayr" dostonida ham aytib o'tgan. Parvardigor o'z sirlari xazinasini namoyon qilmoqchi bo'lganda, uni na samo na yer qabul qildi. Insondan o'zga jamiki jonli- yu jonsiz mavjudodlar jaholatga botib uning xitobini anglamadi.

Aylaganda rozning ganjini arz,
Ne samo aylab qabul oni, ne arz [6].

Binobarin, inson boshqa barcha narsalardan mumtoz qilib yaratildi va "kuntu kanzan..." siridan xabardor etildi. Odamzod boshiga to'g'ri yo'ldan borish toji kiydirildi. Sharaf me'rojiga yuksalish uning qismati bo'lib qoldi. Jaholatga botgani uchun osmon-u yer sharaf tojiga munosib ko'rilmagan ekan, baniy odam orasidagi johil-u nodonlar mumtozlik maqomiga munosibmi? Yo'q. Faqat "kuntu kanzan" siridan voqif insongina bunday sharafga loyiq. Ammo bu qanday sir? Bu Allohning kalomiga ishora bo'lib, Alloh taolo aytadi: "Men bir maxfiy Xazina erdim, tanilmoqlikni istadim. Olamni yaratdim, to qudratimni namoyon esam, Odamni yaratdim, to o'zimni (rahmatim va mag'firatimni) oshkor etsam".

"Li ma'alloh" hujrasinda sendin o'zga sig'madi,
Mahram ermas sir saroyinda sanga Ruhul - amin.

Sendan o'zgasi Alloh dargohida bo'la olmadi, hattoki, Jabroil a.s. ham. Jabroil a.s.ning yana bir nomi Ruhul-amindir. Farishtalar bajaradigan ishlarning eng ahamiyatlisi, Allohning vahiyini payg'ambarlarga yetkazishdir. Payg'ambarimiz Muhammad alayhissalomga Qur'on oyatlarini keltirgan farishtaning ismi Jabroildir. Qur'on uni "Ruhul amin" va "Ruhul qudus" deb ham ataydi. Farishtalarning vazifalaridan yana biri payg'ambarlarni qo'llab-quvvatlash, ularning og'irini yengil qilishdir. Bu baytda Muhammad s.a.v.ning me'roj kechasi haqida gap ketadi. Me'roj kechasida payg'ambarimiz Buroq otiga minib, Jabroil a.s. uni yetti qavat osmonni sayr qildirib, "sidrat ul-muntaho" degan manzildagi daraxtgacha yetkazdilar. (Sidr

daraxti asosan Arab o'lkalarida o'sadigan daraxt bo'lib, u biroz tikonli bo'ladi. Insonlar uning mevasidan ko'ra soyasidan ko'proq foydalanishadi. Suvda o'sadigan gulga ham sidr deyiladi. Sidra kalimasi Qur'oni Karimning 4 oyatida hammasi bo'lib 4 marta keltirilgan. Ular orasidan Najm surasida aynan "Sidrat ul-muntaho" deb keltirilgan. Sidrat ul-muntaho daraxti qayerdagi va qaysi daraxt ekani haqida esa quyidagi oyat va hadislardan bilib olamiz. Aloqador oyat va hadislar quyidagicha: "Muhammad s.a.v. (vahiyini o'rgatgan malakni) o'zgacha bir tushishda ham ko'rdi. O'shanda u Sidrat ul-muntahoni yonida edi. Jannat ul-Ma'vo esa, Sidrat ul-muntahoni yonida edi. O'sha damda, Sidrat ul-muntahoni nimalar qoplagan edi, nimalar! Ko'zi hech qayerga burilgani ham yo'q, haddan oshgani ham yo'q. Haqiqatda, u Rabbining buyuk oyatlaridan bir qismini ko'rdi." (Najm 53/13-18). Sidrat ul-muntaho yettinchi qat samodadir. (Buxoriy, Bad'ul Xalq 6.)

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. G'iyos ul-lug'ot. 1-jild. Dushanbe, 1987 (Ghiyyas-ul-lughat. Volume 1. Monday, 1987) – B. 283.
2. Bekova N. Alisher Navoiyning hamd g'azallari va "Ruh ul-quds" qasidasining badiiyati: Ko'rsatilgan dissertatsiya. – T., 2003. – B. 11.
3. Muhiddinov M. Komil inson- adabiyot ideali. – T.: Ma'naviyat, 2005. – B. 208.
4. G'azzoliy. "Qiyomat va oxirat". Tarjimon: Otabek G'aybulloh o'g'li. –T.: Movarounnahr, 2004. – B. 444.
5. Farhangi zaboni tojiki, nashriyoti sovetkaya ensiklopediya. – M., 1969. – B. 89.
6. Mamadaliyeva Z. Lison ut– tayr obrazlari: ramz va majoz olami. – T.: Fan, 2022.
7. <https://www.musulmonlar.com/sidratul-munta-o-nima/>
8. <https://islam-today.ru/istoria/kak-nacinalas-istoria-celovecestva/>